

V tiskar. četrtlet in soloto izhaja in velja v Mariboru brez pošiljanja na dom za vsako leto 8 gl. — k. za pol leta . 4 . — . za četrt leta . 2 . 20 .

Po pošti:

Za vsako leto 10 gl. — k. za pol leta . 5 . — . za četrt leta 2 . 60 .

Vredništvo in opravištvato je na stolnem trgu (Domplatz) hiš. št. 184.

SLOVENSKI NAROD.

Oznaniła:
 Za navadno dvestopno vrsto se plačuje 6 kr., če se tiskajo 1krat. 5 kr., če se tiska 3krat. 4 kr., če se tiska 3krat-veče pismeno se plačuje po prostoru.

Za vsak tisek je plačat-kolek (štempelj) za 30 k.

Rokopisi se ne vračajo, dopisi naj se blagovoljno frankujejo.

Konec ali začetek?

Celih 191 sej je imel dunajski državni zbor za seboj, vsaka seja je imela svoj protokol, vsak protokol svoje govore in postave — vse lepo na čisto prepisano, kakor za veliko skušnjo, brez madeža, škandala in demonstracije. Kako redno je bilo vse še v 190. in 191. seji. Govorniki so z manjšo ali večjo bistroutmnostjo in šalivostjo vršili svoje težavno poslo ljudskega osrečevanja in državnega prestrojenja in če jim za njih dela morebiti niti ne hvaležna ljudstva niti obubožana država ne bo vedela primerne hvale in hvaležnosti, vzeli bodo vsaj v svojih srcih seboj veselo samosvest, da so vedidel zadostili „najboljim svojega časa“ — svojim tovarišem, ki so jim že med govori nasproti klicali svoje „sehr gut!“ ali pa kazali svojo veliko zadovoljnost z ravno toliko veselostjo, kar se v nemškem parlamentarnem jeziku imenuje: „andauernde heiterkeit links!“

Tako se je v najlepšem redu smijalo in rokopleskalo 191 sej in v teh sejah so gospodje poslanci včasih poleg kratkočasnih govorili ali poslušali prav resne stvari in so vendar ostali dobre volje in lepega obnašanja. In tako smo dobili poleg dualizma še pravico do izjemnega stanja, k novim puškam še posebej 800.000 vojakov in nekoliko prostovoljcev, k poprejšnjim davkom še reformirani, t. j. povečšani gruntni davek itd. itd. A kakor kažejo stenografski dopisniki, dajali so g. poslanci svojim narodom vse to z primerno veselostjo in rokopleskanjem; ali so se veselili in rokopleskali tudi narodi, tega ne vemo, ker narodom stenografi ne pišejo rednih numeriranih protokolov; nadlističe, na katerih si narodi zapisujejo svoje opombe, bo moral še priti molj in zgodovinar, predno se bo mogla in smela stvar naravnost kot zgodovina povedati.

Vse to je drž. poslaneem jako dopadlo in v 191 sejah so se bili na zborovanje in drug na drugega tako navadili, kakor na vsakdanji kruh, ki se v parlamentarnem življenji „dičta“ imenuje. Nikomur, niti vsemogočnem predsedniku se ni sanjalo, da bi utegnili tega idiličnega življenja kedaj konec biti. A stalo je v osodnih bukvah zapisano, da mora za 191. priti 192. seja, kar je g. predsennik Kaiserfeld bil gotovo že naprej lahko zračunil, ne tako lahko pa tega, kar se je proti vsej zgodovini in vsem protokolom drž. zbora dogovilo v tej seji.

Dogodbe te imenitne seje obširneje popisuje naš dunajski dopisnik in govor dra Tomana sam bo našim bralcem dovolj pokazal, na čem se je skrhalo slovenskih in nekterih drugih poslancev dosedanja zaupnost do državnega zbora. Ako hočemo vso to sejo kratko zbrati, kaže se na priliko to-le: Poslanci, ki so do zdaj samo tam za „ustavoljubne“ veljali, kjer so jih ljudje natančneje poznali, v zbornici pa so bili v strašno slabem glasu kot nasprotniki sedanje ustave, spoznali so — post tot discrimina rerum, da je še državni zbor premalo ustavoljuben, da se ne drži niti onih postav, ktere je sam sklenil, še manj pa onih deželnih prav, kar jih je moral prevzeti iz zapuščine ranjkega Šmerlingijanizma. To spoznanje so enkrat Slovenci, Tiroljci in Poljaki zborovi večini precej krepko očitali. Seveda večina, ki je ustavo prav besedno „v najem“ vzela, kaj tacega ni pustila veljati, še manj pa je hotela tako slabost priznati in šolsko postavo vklemiti v ustavne ojnice. /Slovenčji itd. pak, kterim je ustava nad vse, so izrekli, da se no-

čejo vdeleževati protiuustavnega čina in so na svoja ustavna prsa trkaje odšli. „Vso ustavo za 3 poslance!“ bi bil smel Kaiserfeld obetati, zbor vendar le nekoliko trenutkov ni mogel sklepati, ker imajo nemški poslanci tudi še kaj drugega opraviti, kakor v zbornici sedeti. Ko se je zbor vendar toliko kompletiral, da je imel potrebno število glasov, pokazal se je v vsej oni enostranosti, ktero je že davno videl ves slovanski svet, samo ne naši poslanci. Nemci so sami vedeli in poprej tudi izrekli, da je osnova šolske. postave v marsikterem obziru popravka potrebna, vendar so jo sprejeli, kakoršna je bila, samo da so pokazali: Mi smo mi! Nemški rojaki bodo ta malenčni ponos še kedaj bridko plačevali, kajti nemški poslanci so pozabili, da je vendar le mogoče, da pride vlada iz njihovih rok, in da bi utegnila kasneja ne nemška vlada ravno s to postavo še trebiti nemške pretenzije, in po njihovih plečah obračati šibo, ktero so zdaj Nemci za druge zvezali.

Slovenskih poslancev razmerje do državnega zbora s tem začasnim izstopom ni premenjeno, vendar smemo pričakovati, da se bo spremenilo, zlasti ako hočejo študirati svojo lastno zgodovino v tej zbornici in pa premisliti dobičke, kar jih v ujej za svoje volilce in rojake pridobili — niso. Ako bodo in pričakujemo, da bodo vse to dobro premislili, potem upamo, da jih ne vidimo več pod zastavo centralistične decemderske ustave, ampak da zopet povzdignejo poobešeno zastavo deželne avtonomije in čistega federalizma, in da pri prihodnjem njihovem odhodu iz dunajske lesenjače slišimo iz njihovih ust besede: Ivana gre, a nikdar več ne pride!

Nemško in Nemci.

Menimo da je primerno, da enkrat pogledamo tudi nekoliko med one, ktere je nam Slovanom in posebno nam Slovencem z nezaupnostjo opazovati. In prilika je dana, da o Nemcih govorimo, ravno zdaj ko je prvi državnik nemške narodnosti, mnogo krivo sojeni, mnogo sovraženi in povzdignovani Bismark govoril. V eni poslednjih sej severonemškega bunda je bilo nemreč vprašanje bundovskega nemškega ministerstva na dnevnem redu. S tem nasvetom so hoteli severno-nemški narodnjaki korak naprej storiti, namreč do centralističnega zedinjenja Nemcev. Znano je, da je izpabnenje Avstrije iz Nemčije po l. 1866, bil prvi korak do tega zedinjenja, ktero je nekterim samo vprašanje bližnjega časa. Od tačas so menili tako imenovani demokratično-republikanski Nemci, kakor tudi Nenemci, da v vsem zedinjevanji Nemškega ni druga, nego poprusevanje, vtikanje pod junkre in pikelhavbe, t. j. samovladna (cezaristična) centralizacija. Jako nepričakovano jim je torej zdaj Bismark, kterega so imeli za nositelja te ideje, prišel v poslednjem posvetovanji in pred vsem svetom povedal, da namerava Nemčijo na federalistični podlogi zediniti, da se morajo opravilene in celo neopravilene posebne naprave posameznih dežel v poštev jemati in ohraniti. Edinjenje bi se imelo torej dosežati v Nemškem le tako, da so najpotrebnejše državne reči vkupne. In ker se imajo opravilene naprave respektirati, treba gledati na ljudsko misel in čakati naravni razvitek, ker posamezen „zgodovine ne more delati“, temu se dela sama.

Te svoje misli podpira Bismark s tem, da kaže na značaj nemškega rodú. On pravi, da imajo Nemci domoljubje za kraj individualnega

Listek.

Narodopisne slike iz našega naroda.

IV. B a b a.

(Dalje.)

Značajno za grizljivost, vjedljivost in ostrino babjih jezikov je tudi to, da v nekijh krajih tistemu železu, ki ga mesarji za pasom-obešenega imajo in ob kterem svoje nože brusijo, pravijo: babji jezik. — Pregovori pravijo: da ima babji jezik v sebi toliko ostrih besedi, kolikor riba belica kosti; — da se morajo biki za rogove, babe pa za jezike vezati; — narodna pesem pa pravi:

Preljubi sveti kurent,
 Babam jezičnim
 Polomi kosti itd.

Slovenska frazeologija pravi, da otroci žnobrajo, deklice šepetajo, fantje se pogovarjajo, možje posvetujejo, žene pomenkujejo, stari spominjajo, bedaki žlobudrajo, stare ženske kramljajo, babe pa brbljajo, klepetajo, jezike stegujejo in nad ljudmi brusijo, ljudi obirajo, kvante kvantajo itd. Dasiravno pa imajo babe navado, predno kaj zinejo, z roko si usta obrisati, češ da jim bo beseda čista in poštna, vendar je njih govor večkratih bolj kaluzen nego bister. Pregovor pravi: babji golč. pa lisičji laj na mesec! enega kakor drugega veter odnese.

S žensko glavo je pač pravi križ; dokler je mlada jej drugi miru ne dadé, kader je pa stara, pa ona druge nadleguje. Vse v babi s časom pojema, samo v jeziku jej životna moč zmerom bolj žilava prihaja, vse v njej otrpneva, vse trhli, vse mrlji, vse se trupi, samo jezik prirodnemu zakonu nasproti vedno gibčnejši postaja. Pravijo, da so zaradi te lastnosti podplati iz babjih jezikov ustrojeni neraztrgljivi. Pravijo, da če bi kača babo za jezik držala

pa še bi ž njim klepetala. Če je več bab skupaj, gre kakor v mlinu, vsaka vsem drugim odgovarja, pa poleg tega vendar še zmerom toliko časa zmor, da v eno tudi še svojo besedo vmes vtika. Pregovor pravi: tri babe, tri gosi smenj dan stori. Če se baba z dedom pravda, je pravde in prepira skoraj kraj in konec, ded je pametnejši, pa jenja. Babji jezik sicer še nekoliko časa blebeče, ker se je bil že preveč zaletel, pa se ne more z lahka zopet obvestaviti, nazaduje se pa vendar umiri v svesti, da je zmagal. Druga je, če se dve babi v kregu sprimate. Nobena noče prva jenjati, kajti tista zmaga, kteri zadnja beseda ostane, iz za to zadnjo se časih po celi božji dan pipljete. In ko ste že vsaka k sebi šli, in druga drugo več ne čujete, še druga na drugo vpijete, samo da vsaki zadnja ostane. V boji so babino orožje burklje in lopar, kader pa do tepeža pride, tačas se pa le za kite lové, kakor purani za žnopre. — Če je baba sama, kaj mislite, da jej jezik mir da! nak, ona se z mačkom razgovarja, ona nad slabim vremenom godrnja, in celo nad vetrom krega, ona se sama s seboj razgovarja, in vse svoje misli na glas misli, in kader jej že vsakega drugega predmeta zmanjka, tačas začne moliti. Koliko zaslugo ima taka molitev, to sam bog ve!

Babji jezik pravijo, je na eni strani srp, na drugi kosa, spredaj pa dleto; žnablji so noži, zobje pa žrmlje, gorje tedaj tistemu, ki ga babe, kakor se pravi, skoz usta vlečejo! — Enega Kranjca sem čul enkrat reči: baba ima konci jezika šivanko, konci šivanke zopet jezik, in konci jezika zopet šivanko! — Kjer meč ne rani več, tam boje babji jezik še hudo vseka. Proti babjim jezikom ga ni junaka. Najbolji jezični dohtar, ki ima jezik s stotinami paragrafov podkovan, proti babi, ki zna vso euciklopedijo psokv na pamet, ni nič. Kant je djal: dialektika je tista umetnost, po kteri se zna mnogo brbljati. Če je to res, potem so naše babe velike dialektikarce. Tudi nekaj! Pravijo, da stara baba še sedem let brez duše živi, brez jezika pa ne ene minute več. Kader je pa za celo umrla, pravijo, se mora

obsežka (ressortpatiotismus), kakoršnega romanski in slovanski narodi ne poznajo. „Nemci imajo partikularizem, ki vse v njih resort nespadajoče sovražijo, ima za inostranost in meni, da se temu sme vsaka škoda narediti, ako le njim dobiček donaja. Kaj takega je le nemškemu značaju mogoče.“

Za boga! mi Slovenci v nedolžnosti roke umijemo, da Bismark svoje rojake tako dobro pozna. To spričalo bi pa pri nas lahko dobil, da se ne moti. Če kdo zna o tem pripovedovati, kako Nemci vsega ne ljubijo, kar ne spada v njih torbo, znamo mi avstrijski Slovani. Mi Slovenci nismo krivi, ako ima Bismark prav kakor v splošnosti, tako posebno o avstrijskih Nemcih; vsaj o tistih, ki so do zdaj na nemškem površju plavali. Da se je naši narodnosti škoda delala, to vemo. Zdaj nam Bismark pove, da je zato godilo se, ker ne spada v nemški resort, ker je ta resort imel naš narod za nekaj inostranskega, čemur se „sme vsaka škoda narejati, ako je le resortu na dobiček.“ In vse to izvira iz nemškega značaja! To bi bilo neveselo za narod? čigar ljubljani pesnik je daljal „einen kuss der ganzen welt“ (poljub vsemu svetu). Pa z Bismarkom naj se Nemci bogode, mi vprašamo samo svojo zgodovino ali je resnica. Nihče ne želi bolj nego mi, da bi v prihodnosti Bismarkovo karakteriziranje ne bilo pravo, zdaj je, ino naša preteklost ga potrjuje.

Pa vrnimo se od kakovosti Nemcev k temu, kar izvemo o nemških težnjah po berlinskem državnem kancelarju. Reči moramo, da je poslednji njegov govor imel tudi za nas nekoliko važnega. In sicer je tudi za nas važno to, da se v Nemškem izreka načelo federalizma, torej kolikor toliko prepušča samodoločba ljudstvom. Nismo brali v nobenem nemškem listu nezaupnosti v besede Bismarkove, torej tudi mi nočemo reči, da ne verujemo v resnico tega kar pravi, dasiravno smo od nekaj po izkušnji naučeni vsemu vladnemu in uradnemu svetu te ali one vrste malo verovati. Torej je, ako se hoče Nemško ediniti po precej svobodni federaciji, ne tolikanj po cesaristični centralizaciji s krypto in železom, naša slovenska domovina menj v nevarnosti, če prav ne iz nevarnosti. Ni treba daleč hoditi, da se čuje med boljimi in najslabšimi politiki bojazni izrečena, da bi se utegnila Avstrija v prihodnih viharjih ravno zaradi Nemcev in zaradi zedinjevanja Nemcev razbiti. Naravno je torej, da mi pomislimo, kaj bode potem z nami. Znano je, da so se do l. 1866 tudi dežele kjer Slovenci narodno životarimo, štele v nemški bund. Znano pa nam je tudi, da je med nevednimi in nemislečimi našimi nasprotniki tudi nekoliko fanatičnih Nemcev, ali rojenih ali izrojenih, kateri bi nas brez posebne vesti žrtvovali Germaniji v dar. Pangermanizem ima za nas pomen, prav dejanski pomen in braniti se ga nam bode bolj, nego neslovanskim naroda panslavizma, ki bode najbrž vedno le bolj v idealu ostal, nego pa se vtelesil. Nam je Avstrije treba; ali mi Slovanje je ne bomo mogli rešiti, ako bi jej Nemčija in evropski viharsovažna bila. Potem nam bode treba misliti, kako se mi sami narodno ohranimo, to je; pangermanizmu ubranimo. Zedinjenje Slovencev je tudi taki nesreči nasproti prvi pogoj rešitve in mislimo, da baš zaradi te nevarnosti, ki nam proti, nikdar ne moremo in smemo popustiti te ideje.

Prihodnost je zakrita pred nami. Ne vemo niti kaj, ni kdaj nam prinese to, česar upamo in se bojemo. Kar se da računati, utegne biti napačno zračunjeno. Mogoče je, da Bismark in njegovi nastopniki Nemškega ne bodo nikdar zedinili. Pa če ga, in če bodo hoteli sezati čez mejo pa bodo res tirjali le federalistično zvezo in prepuščali deželam samodoločbo, potem nas je menj strah, da nas je diplomacija utikale nekaj, kamornismo spadali, v nemški bund, kateri je srečno in v občno veselje v gospodu zaspal. To je eno; drugo pa kar je važneje, bi bil pač avstrijskim državnikom svet, naj tu posnemljejo severonemškega kolega. Bismark govori za decentralizacijo, za federalizem enojezičnih Nemcev; Beust je v mnogojezični Avstriji federalizem nekaj državi nevarnega. Kako se to strinja?

njen jezik še posebej vbiti. V grobu bojé noben črv v njega ne zagrizne, kajti vsakemu bi tak zagrizljaj življenje stal, tako je strupen. V pekli bodo — če je res kar ljudje pripovedujejo — vse stare babe za jezike priklenene, ker drugače še sanim hudičem ne bi bilo prestat.

Pa kljub vsemu temu so vendar babe potreben koeficijent človeškemu društvu. Zelo bi jih pogrešali, če jih naenkrat ne bi nikjer več bilo. Za neka opravila so kakor nalašč stvarjene. Noben porod se brez babe ne svrši, se ve da se reče: več je bab pri porodu, bolj je dete kilavo. Kaj bi pa še-là bilo, če bi ta posel možka roka opravljala! Okolo deteta je vsak drug odrasčen človek bolj okoren in nespreten nego baba. Ona pred otrokom počepne, pa se pred njim zavrti in smeji, da otrok zares misli, da je tudi baba otrok, pa če se je popreje plakal, se zdaj tudi začne vrteti in smijati. Baba pita otroka nežno in potrpežljivo, kakor srakoper svoje mlade. Tudi poroke in svatbe ni nobene, pri kateri ne bi kaka stara baba posla imela. Če drugega posla nimajo, pa zijale v cerkvi prodajajo in svojo nedositljivo zvedavost in radovednost pasejo. Kader svatje pri mizi sede, ženó babe sneho od mize proč, pa doli v klet. Tam jej vence z glave snamejo, jej okolo glave pečo zavžejejo, in tako kot ženo opravljeno zopet k mizi nazaj pripeljejo. To se ve, da se sneha pri tem babjem opravilu po zgubljenem deviškem stanu joče. — V prejšnjih časih, ko so zdravniki po naših deželah še bolj redki bili, in tudi še denes v bolj odlečnih postranskih krajih, bile so babe zdraviteljice. Posebno se hvalijo za celjenje ran, in za ozdravljanje strlih udov, rok ali nog. Babe znajo uroke odpravljati, gliste preganjati, ječmen na očesu požeti, bule napeljavati; za lišaj, za srab, za gorečico, za kolcanje, za drisko in kar je takih malih bolezni, za vse znajo zdravilne pripomočke. Baba vračarica ima v svoji škrinji celo apoteko: kafro in orehek, gabež in hebet, komulice in teloh, bezgov in lipov cvet, polhovo mast in enake stvari. In če že baba za noben drug posel ni, je za to, da po zimi perje čeha, po leti pa gobe bere. Sploh je tudi to babji posel, da pri mrličih čuje. Pre-

Iz državnega zбора.

Govor poslanca dra. L. Tomana proti osnovi postave o ljudskih šolah *)

(190. seja, 22. apr.)

Dasiravno je moj predgovornik (Schindler) proti koncu svojega govora vsacega, ki ima količkaj čutila za svobodo, omiko in kulturo, pozval, naj glasuje za sedanjo postavu, moram vendar priznati, da me ni konec ni prejšnje široko razpeljane opombe niso k temu pregovorile. Tudi moram g. predgovorniku povedati, da ni bil mož beseda gledé tega, kar nam je v početku svojega govora obljubil, da hoče namreč pretresati razloge, ktere je prvi večrajšnji govornik navajal v dokaz, da je postavina osnova protustavna; še manj je vedel te razloge ometavati. Torej je vse neovrženo, kar je prvi govornik omenjal in jaz se smem torej poprek le na to nanašati. Vendar pa moram še eno omeniti: Če trdim, da greši sedanji predlog proti državni, torej tudi proti deželni ustavi, ker §§. 11 in 12. drž. osnovne postave državno in deželno ustavo vkupe omenjata, izpeljujem to svoje trjenje razen tega, kar je bilo že rečeno, še iz sledečega:

§. 11. naravnost pravi, da ima državni zbor „postavodajo“ gledé vseučilišč; da pa sme gledé ljudskih šol samo „glavne črteže“, to je splošna načela ustanovljati. Kdor pa pričujočo postavu v roke vzeme, ktera ima toliko paragrafov in tako malenčna (minutiös) določila, ki marsikako žalijo deželne pravice, mora gotovo priznati, da je nova postava daleč segla čez opravičenje državnega zboru, kar se tiče njegove postavodaje o ljudskih šolah.

Tudi moram še opomniti, da greši sedanja postava ne le proti §§. 11 in 12. drž. osnovne postave, ampak tudi proti drugim paragrafom državne in deželne ustave. Mi imamo v §. 19. drž. osnovne postave, ki določuje državljanske pravice in dolžnosti, ustanovljeno pravico raznih narodov do odgoje svojega jezika. Gospoda moja! Pričujoča postava — g. poslanec Schindler naj se torej v tem obziru upokoji — tudi zato ni ustavna, ker greši proti dotičnim ljudskim pravicam. V §. 6, 17 in 31 določuje stvari, ki so v protislovju proti omenjenemu §. 19.; §. 6 določuje, da ima deželno šolsko svetovalstvo pravico „odločevati“ o učnem jeziku in o učenju drugega deželnega jezika. Torej naj sme gledé jezika „določevati“ deželno šolsko svetovalstvo? Ali ni ta pravica že oddana v §. 19., kterege sem poprej navajal? Ali mi hočete trditi, da se sme po §. 6 jezik še le potem določiti, ko so se zaslislali oni, ki šolo izdržujejo. Ta §. pa samo govori o tem, da se morejo „zaslišati“. Ali je „zaslišati“ več kakor vprašati, in ali se ne more odgovor sprejeti ali ne sprejeti. Odgovor sam gotovo nikogar ne veže! Vprašam na dalje, kaj so potem v §. 6 naše osnove omenjene postave, če ima določevati deželno šolsko svetovalstvo, ki prav za prav nima nič določevati, ampak je le izvršujoč (eksekutiven) organ, ki ima dotične postave le spolnovati. Pravica gledé jezika je v §. 19. splošno določena, in imajo deželni zbori natančneje še le posebej določevati, kar je tudi že storil deželni zbor one dežele, ktero jaz zastopam.

Ali je na dalje v §. 31 (osnove) spolnjena tirjatev narodov, da naj gledé učnega jezika samo njih deželni zbori odločujejo, ako ima minister pravico sam in po svoji volji določevati jezik, ki ima biti veljaven na učiteljskih pripravniških? kaj je morebiti minister izvor in studenec pravice nasproti §. 19, nasproti večni pravici narodov, vsled ktere se smejo v svojem jeziku izobraževati, torej tudi njih učitelji v tem jeziku odgovajati.

Jaz ne morem niti ministerstvu sploh, niti sedanjemu ministerstvu uka prepustiti pravice, da bi s svojimi uradniki zaukazovalo, v katerem jeziku naj se učitelji na učiteljskih pripravniških podučujejo. Sedanji minister uka in prosvete naj bo razsvetljen in liberalen, kolikor hoče, jaz mu ne morem prepuščati, ga bi gledé naroda, kterege jaz tu zastopam, določeval, v kte-

*) Po stenografičnem zapisniku.

Vredn.

govor pravi: ta je slab mrlič, za katerim saj ena stara baba k pogrebu ne gre. Na Hrvaškem je še denes po nekkih krajih navada, da se za pogreb stare babe najamejo, ki za mrtvecem togujejo. Te babe na ves glas tožijo, pesmi žalostinke popevajo, se po prsih s pestmi tolčejo in lase iz glave pučejo. O deklicah se pravi, da solze prelivajo, o ženah da jih točijo, o babah pa, da jih cedé. Babje solze pri našem narodu nimajo velike vrednosti, kajti pregovor pravi: babji jok pa mačkine solze!

V enem obziru so mi naše stare babice pa vendar-le zelo mile in drage, in sicer v tem, da so one najzvesteje ohranile stare narodne nošnje, stare običaje, stare pripovedke, stare pesmi, stare pregovore, in čisti lepi slovenski jezik, ki se je v ustih našega mlajšega zaroda tako grdo razvlažil. Kaj bi dal, ko bi vse to vedel, kar naših 120.000 starih babic vé in zna. Na naših starih babicah ima slovenska reč veliko zastombo. Ves drugi narod se bo preje potujčil, predno naše stare babice. In če bi kdaj tujstvo naš narod v svojih valovih potopilo, verujte mi, naš narod bi v obliki kake stare babice izumrl. Tedaj čast in poštenje našim starim babicam v tem pogledu!

Razen bab ženskega spola, ima tudi bab možkega spola, tako znanih babjekov. O teh ne bom govoril, držé se pregovora: kar se med nami možkimi skvasi, naj se med ženskimi ne razglasi. Vsak rad svoje pregrehe in svoje napake pred svetom prikriva, tudi mi možki svoje. Če nam pa hoče ktera izmed ženskih naše pregrehe naštet, nimam kakor sem že rekel celo nič proti temu.

„De gustibus“ se ne da pripraviti. Moj okus je od nekaj bil, stare babe v njih djanjih in nehanjih študirati, in tale listek je vspeh teh mojih študij, ki mi jih gotovo nobeden zavidal ne bo. Naj mi bo prihodnjicé dozvoljeno k koncu še to povedati, kako, kje in kdaj sem bil na starobabje študije napoten.

(Konec prih.)

rem jeziku naj se učitelji podučujejo; kajti on je že pokazal, da jezika sam ne pozna, ker mu je — kakoršen je zdaj in kakoršen bi morebiti mogel sploh biti — odrekal sposobnost, da bi bilo mogoče v njem toliko omike in kulture narodu podati, kolikor je to mogoče kateremu drugemu narodu v svojem dotičnem jeziku. (Pravo! v desni sredini.) Jaz mu moram naravnost očitati, da v tem obziru krivo sodi, ker stvari ne pozna. Ni on, ni kateri drug uradnik v njegovem ministerstvu temeljito ne pozna slovenskega jezika. Kolikorkrat se je še tu o tej stvari govorilo, so ti gospodje vselej pokazali, da o njej govoré kakor kdo, ki stvari ne pozna in jaz jim z velikim nemškim duhom, z Goethejem kličem: „Ljubi prijatelj! Ako kake pisave Ti ne moreš brati, temu pisava sama ni vselej kriva. Pisava je morebiti jasna, a v tvoji glavi ni jasno.“ (Pravo! v desni sredini.) In, gospoda moja, jaz Vam pravim, da ta stvar ministerstvu ni jasna, da je ne pozna.

Če nadalje §. 17 naravnost pravi, da se mora v meščanskih šolah, vsakako (absolut) nemški podučevati, temu ne morem pritegniti. Ako bomo hoteli kaj takega imeti, bomo si že sami dali deželno postavlo o tem; sedaj pa je to obrneno (tendenziös) proti vsem tistim, ki ne pripadajo nemškemu narodu, in ko bi samo to načelo v postavi ostalo, že bi postava žalila pravice vseh nenemških narodov v Avstriji.

Gospoda moja! Če so nekdanj poskušali nas s tem ponemčiti, da so otroke kaznovali, kakor se je le dalo, da so jim na roke obešali verige s pripetimi krogli, dokler so otroci slovenski govorili in se niso naučili nemškega, da so otroku, dokler ni nemški govoril, privezali tablico z napisom „windischer Esel“ (slovenski osel), nikar ne mislite da bi — če se denes kaj takega več ne godi — ne čutili dandenes vaših ponemčujočih namerov, kateri na to težijo, v moderni državi z liberalnimi načeli ponemčevati in narod k odpadu od samega sebe zapeljivati. Pa to Vam bo s svobodo ravno tako malo po sreči izšlo, kakor nekdanj z robstvom. (Pravo! Pravo! v desni sredini.)

Prepričan sem, da bodo besede, ktere sem tu izgovoril, v srcih vseh nenemških narodov upljiva imele in Vas svarim, svarim vse sedanje ministerstvo, posebno pa ministerstvo uka, ki v „svobodno“ posiljevanje zabreda zdaj s kakim ukazom, zdaj s kako postavlo, ktera nemški jezik kot edino gospodovljalni vsem narodom usiluje — svarim Vas vse, da si ne stvarjate prevelike opozicije, ki bo gotovo sedanjo sistemo zmogla, narode pa ohranila, kljubu Vašim skrivnim zvižacem in Vaši postavodajji. (Pravo! v desni sredini.) — Ko bi šlo po mišljenji gospoda ministra uka in gospodov uradnikov tega ministerstva, morali bi mi vekomaj obsojeni ostati k neomiki in nekulturi, zaradi tega pa bi nas čakalo tudi v prihodnje še očitanje, da smo surova množica, neomikano ljudstvo.

Jaz protestujem, da se nam vselej, kedar za svoje ljudstvo avtonomijo tirjamo, tukaj očita, da jo za to tirjamo, ker je naše ljudstvo surovo, kakor da bi bilo bolj surovo, kakor katero drugo, kakor da bi ne imelo ravno toliko prirojenih sposobnosti in razvitega razuma in omike, za kar pa so se morali truditi naši rodoljubi namesto države. Ko bi pa naše ljudstvo tudi res stalo na nižji stopinji omike, kakor nemško, bila bi temu kriva ona sistema, ktero hočete zdaj še v večji meri nadaljevati.

Ko bi bili našemu narodu ob istem času in s pravimi pripomoški odpirali pot do omike in kulture, gotovo bi se smelo z nemškim ljudstvom gledé omike meriti, morebiti bi ga bilo v marsikterem obziru celo prekosilo.

Zagotavljam Vam, da nas ni volja niti kateri osebi, niti kateremu ministerstvu, niti stvari ali principu žrtvovati samostojnost naroda; po tej postavi pa je žrtvovana naša samostojnost, in naj bi postava sicer še tako liberalnih načel v sebi imela. (Pravo! v desni sredini.) (Konec prih.)

Dopisi.

Iz Ljubljane, 25. aprila. —r— [Izv. dop.] Zdi se mi, da so se v našem nasprotnem taboru že prevsopihali. Tukajšnje nemško politično društvo miruje in njegov časopis je skromnejši postal. Včeraj mi je celo neki prijatelj pravil, da velike glave naših nemškovalcev same s seboj niso zadovoljne. Spoznanje se širi tudi med njimi, da naše narodno prizadevanje vendar ni tako hudobno in neopravičeno, kakor so se trudili svetu po časopisji pripovedovati. Sprevidajo, vsaj pametnejši in treznejši možje med nemškutarji, da se da politična reč ločiti od njenih nositeljev, ki jo včasih nerodno zastopajo — errare humanum. V Ljubljani bi se dalo mnogo opraviti, ker pravih Nemcev tako ni, ko bi znali reč v roko vzeti. Nekateri zagrizeni kričarji bi utihnili hitro, ko bi videli, da so sami. „Tagblatt“ je že dvakrat za vrstjo trdil, da nas ne loči narodno vprašanje, temuč le vprašanje svobode in obrnem se k „Mladoslavencem“ djal: „Slovenia in hoc signo vinces.“ — (tu najdemo v prvič Slovenijo v „Tagbl.“ brez zasmeha). O tem je mnenje dvoje. Eni, in sicer večina tukajšnjih Slovencev, menijo, da je to sama finta nemškutarjev, med Slovenci razpor napraviti; menijo, da če se javno ločijo v liberalne in ultramontanske, bodo potem oni želi. Tu jim gotovo lahko že naprej povemo, da delajo račun brez krčmarja. V narodnih in političnih rečeh bo slovenska mladina vselej huja nasprotnica nemškovalcev, nego so „stari.“ Kažemo samo na Česko. Tam so liberalni in neliberalni rodoljubi v narodni politiki in državopravnih vprašanjih vselej edini. — Drugi pa hoté slutiti, da bi — čujte! — Dežman pripraven bil, svojo staro slovensko barvo zopet pokazati in preiti v tabor liberalnih „Mladoslavencev.“ Jaz ne vem kaj bi na to djal. Mu bo pač težko preleviti se. Nemogoče pa ni, in v političnem življenji se včasih čudeži godé. Ko bi se to zgodilo, moral bode pač mož sam k mladini priti; slovenska mladina ne pojde k njemu.

Iz Gradca —t. [Izv. dop.] Ko sem od velikonočnih počitnic skozi Celje v Gradec nazaj potoval, pravil mi je prijatelj v Celji prav lepe reči, kako se še vedno mladini na celjski gimnaziji ovire stavlja v narodnem obziru, in to sedaj obvaljam. — Na cvetno nedeljo je bil škof v semenišči

in dijaki so demonstrirali s tem, da so ogromno število slov. časopisov na mizi imeli in jih brali. Škof zagleda „Slov. Narod“ in vpraša ravnatelja Krušica po nemški: „Jeli „Narod“ domač.“ K. odgovori: „Ne, nekteri ga imajo sami za-se.“ Druzega tedaj ni bilo nič. Po praznikih pa je K. ves zavzet rekel dijakom: „S kakšno jezo je škof Narod na mizi zagledal!“ Na to mu dijak odgovori: „Saj beremo tudi „Grazer Volksblatt“ ki je tudi političnega zadržaja.“ K. reče: „Po tem se pa ne spačite. „Narod“ ne smete brati. Jezi me, da moram povsodi slišati, da jaz zarod (brut!) ultraslovencev odgojevam. Iz knjig se morete slov. jezika, iz „Volksblatt-a“ pa nemškega učiti!“ — Kakor cela dogodba kaže, ne morata g. Stepischnegg in njegov pokorni g. Krušić preveč spoštovanja pri mladini imeti; po tem ravnanji ga bosta tudi težko pridobila. Škof bi morda rad iz semenišča, v katerem se imajo narodni duhovniki odgojevati, rad ustrojil semenišče za propagando nemškutarije! Razumljivo je, da ga jezi, ka mu ta posel noče dobro iz pod rok steči: navno ta slabi vspeh pa nas veseli. Ta velika gospoda naj odgojence v semenišči podučujeta, da bodo značajni, v vsem podučeni duhovniki. Ne pa, da bodo hinavci, kar bi se tedaj zgodilo, ko bi se slovenski mladenči kot nemški kazali. Vsaka nemškutarjska beseda je pri mladini bob ob steno, kar bi si naj St. in K. dobro zapomnila. Prepovedovanje neprepovedanih reči ne rodi značajev, temuč vselej raje hinavce.

Iz Dunaja, 24. apr. [Izv. dop.] M.— Omenil sem že v svojem zadnjem listu, da je vsa desna stran državnega zbora proti šolski postavi, naj mi bode denes dovoljeno, nekoliko več o dotični debati govoriti. Generalna debata je trajala cele tri seje; govorili so možje vseh strank in marsiktera resnična beseda je padla posebno od desnice. Od Poljakov je govoril prvi poslanec Sawczynski, povdarjal je, da postava presega meje državnega zbora, da krati pravice avtonomnim deželnim postavodajnim zborom in predlagal je konečno, naj se na dnevni red prestopi. Njegov predlog so podpirali vsi Poljaki, Slovenci, Italjani, Bukovinci in Tirołci. Od levice je govoril posebno dolgo Gross, Ryger in drugi. Odgovoril je tem v jako tehtnem govoru prof. Greuter. Greuterjev govor je posebno gledé obiteljske izreje izvrsten, kar je nam denašnja seja kazala. Predlog Sawczynskega, naj se na dnevni red prestopi je padel, glasovali so za njega sami Poljaki, Slovenci, Tirołci in nekaj Lahov. Denes počne specialna debata, pri §. I. pa poprime poslanec Grocholski besedo, ter v kratkem omeni, da se on in njegovi prijatelji — Poljaki — ne bode vdeležili daljne razprave o tej postavi; Toman, sklicaje se na svoj govor v generalni debati omeni še enkrat, da predložena šolska postava je proti decemberski ustavi in ustanovom deželnih zborov, tedaj se tudi Slovenci ne bode udeležili specialne debate. Isto še omeni Giovanelli v imenu klerikalnih Tirołcev. —

Zdaj bi morali videti, kako so te besede celo desnico prijele, naš Blagotinšek ni vedel kaj početi, zagodrnjal je nekaj, da protestovanje proti postavi ni dovoljeno, in ko so vsi Poljaki, Tirołci in Slovenci — Barbo, Černe, Lenčec, Lipold, Pintar, Svetec in Toman — dvorano zapustili, moral je s žalostnim glasom naznaniti, da zbornica ni zmožna sklepati, ker jih ni sto udov nazočih, in čakati je moral cele pol ure, da so dovolj poslancev skupaj spravili. Bilo je potem neki 111 poslancev v zbornici in postava je bila v drugem in tretjem branji v kaki pol uri rešena.

To postopanje naših in nemških poslancev je jako važno in treba je, bolj na tanko pogledati, kake nasledke bi to lahko imelo. Da so poljski in slovenski poslanci še le zdaj spoznali, da od zdajšnje večine državnega zbora nimajo kaj upati, je žalostno, vendar se sme vsak pošten Slovenec radovati, da so naši poslanci vendar enkrat do prepričanja prišli, da s denašnjo politiko ne gre in da je bolje vse pustiti kot se še dalje kompromitirati. Ako bi smeli iz tega postopanja odšli poslancev na debato o gališki resoluciji soditi, pač bi se morali nadejati, da pridejo tudi naši poslanci enkrat na pravo pot.

Denašnji izstop iz državnega zbora je bil naj bolj diplomatičen čin naših poslancev, od kar tukaj v lesenjači sedijo; upamo, da jej bodo v kratkem čisto slovo dali.

Da po izstopu Poljakov, Slovencev in Tirołcev nemški avtonomisti, Rechbauer, Figuly, pastorja Schneider in Pauer in Italjana Pascotini in Conti niso postavlo amendirali, kaže, kako malo je ljudem te baže mar za pravi blagor naroda, da so pa Italjani akoravno so za dnevni red glasovali, vendarle v zboru ostali, se vidi cela laška taktika; Lahji podpirajo to vlado, ker mislijo z vladno pomočjo tem lože primorske Slovence poitaljaniti, pa ne ide, zvezda Griska in Herbsta se že vtrinja.

Iz Prage 25. apr. [Izv. dop.] Pozorno zdaj Čehi gledajo na Ogersko, kjer se je včeraj odprl državni zbor. V politiki je sicer znano, da lepša čutila: hvaležnosti, ljubezni itd. navadno ne nahajajo svojega mesta. Vendar kolikor toliko se morajo ohraniti, kajti žalostno bi bilo, ko bi se vselej in povsod kazala v politiki nemoralnost in gol egoizem. Če se kdo sme nad magjarsko nehvaležnostjo pritoževati, smejo se Čehi. Za Šmerlingovih časov, ko so se poskušnje delale avstrijskim narodom na ušesa legati, da so v ustavni državi, in ko se je posebno dunajski oholi centralizem šopiril, imeli so tlačeni Magjari najbolje in dolgo edine prijatelje in podpornike v Čelih. Zdaj ko jim je Sadova dala vse, česar je Deak hotel, pomagajo Cislajtjanji Čehi in njih zahteve odbijati. Ni tedaj čuda, ako tukajšnji politiki niso posebni prijatelji Deaku ter da se tukaj nikjeri posebno ne obžaluje, da je na Ogerskem levica bolj na površje prišla. Da hoče ogerska levica podloge zdanjega dualizma popolnem podreti, to je vidno. Čehom pa zdanji dualizem ni nič. Kolikor bolj bode ogerska opozicija rastla, toliko preje bodo morali avstrijski viši krogi to spoznati, kar je ves česki narod že spoznal; da namreč po tej stezi ni pota do bodočnosti. In upanje pri Čelih vedno raste. Vse neštevilne pravde in vsi nešteti meseci sedeža raznih redaktorjev, izjemni stan in vsa svoboda, ki veje iz Dunaja, Čehom ni mogla vzeti niti za hip njih občudovanja vrednega samosvestja in trdnega zaupanja v pravično stvar. Zato pa tudi vi-